

Zihinsel Dayanıklılık Konulu Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi

Mesut SÜLEYMANOĞULLARI^{1†}, Gökhan BAYRAKTAR¹

¹Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ağrı.

Araştırma Makalesi / Research Article
Gönderi Tarihi (Received): 24/12/2021

Kabul Tarihi (Accepted): 29/05/2022

Online Yayın Tarihi (Published): 30/06/2022

Öz

Bu araştırmanın amacı, zihinsel dayanıklılık konusunda yayımlanmış olan lisansüstü tezlerin içerik analizini çeşitli ölçütler dâhilinde yaparak konu ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaların genel özelliklerini ve araştırma eğilimlerini ortaya koymaktır. İçerik analizi tekniğinin tercih edildiği bu çalışma kapsamında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Ulusal Tez Merkezi veri tabanına kayıtlı toplam 46 ulusal lisansüstü teze erişim sağlanmıştır. Tezler; tez türü, yayım yılı, yayımlandığı üniversite ve anabilim dalı; kullanılan araştırma yöntemi, deseni, envanter ve zihinsel dayanıklılık ile ilişkilendirilen kavramlar şeklinde belirlenen ölçütler dâhilinde incelenmiştir. Araştırma sonrasında zihinsel dayanıklılık konusunda yayımlanan tezlerin toplamda 29 farklı üniversite bünyesinde ve genellikle (%35) Beden Eğitimi ve Spor anabilim dalında hazırlandığı tespit edilmiştir. En fazla sayıda tezin 2019 yılında yayımlandığını işaret eden araştırma bulguları, bu tezlerde büyük ölçüde nicel araştırma yönteminde (%94) ilişkisel tarama deseninin (%62) tercih edildiğini, ayrıca yine yüksek oranda (%91) veri toplama aracı olarak Sheard, Golby ve Wersch (2009) tarafından geliştirilen 'Sporda Zihinsel Dayanıklılık' envanterinin kullanıldığını göstermektedir. Son olarak, zihinsel dayanıklılık konulu çalışmaların ilişkilendirildiği kavramlar incelendiğinde 'duygusal zekâ' kavramının yüksek oranda (%18,7) tercih edilmiş olması bu çalışmanın bir diğer bulgusudur. Sonuç olarak, zihinsel dayanıklılık konulu lisansüstü tezlerde pozitivist paradigma geleneğinin baskın olduğu ve bu yaklaşımda nicel araştırma yöntemlerinin sıklıkla tercih edildiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Mental, İçerik Analizi, İlişkisel Tarama, Pozitivist Paradigma

A Content Analysis of Postgraduate Theses on Mental Toughness

Abstract

The aim of this research is to reveal the general characteristics and research tendencies of the studies on mental toughness by content analysis with various criteria of the published postgraduate theses. Within the scope of this study, in which content analysis model was preferred, access was provided to a total of 46 national postgraduate theses registered in the National Thesis Center database of the Council of Higher Education. These were examined within the criteria; thesis type, publication year, university and department; research method, pattern, inventory and the notions associated with mental toughness. After the research, it was determined that the theses published on mental toughness were prepared in 29 different universities in total and generally (35%) in the department of Physical Education and Sports. Research findings pointing out that the highest number of theses were published in 2019; the correlational design was mostly (62%) preferred in the quantitative research method (94%); 'The Sports Mental Toughness Questionnaire' which developed by Sheard, Golby, and Wersch (2009) was also used as a data collection tool at a high rate (91%). Finally, 'emotional intelligence' notion preference -associated with mental toughness- at a high rate (18.7%) is another finding of this research. As a result, it can be said that the positivist paradigm tradition is dominant in postgraduate thesis on mental toughness and quantitative research methods are mostly preferred in this approach.

Keywords: Mental, Contents Analysis, Correlational Design, Positivist Paradigm

† Sorumlu Yazar: Mesut Süleymanoğulları, E-Posta: msuleymanogullari@agri.edu.tr

GİRİŞ

Zihinsel dayanıklılık (mental toughness), spor psikolojisi alanında son yıllarda üzerinde en çok çalışılan kavramlardan biridir (Jones, Hanton ve Connaughton, 2007). Önemi gün be gün artan ve literatürde sıklıkla ele alınan (Nicholls, Polman, Levy ve Backhouse, 2008) zihinsel dayanıklılık, stres ve baskı altında kontrolü kaybetmeme becerisi (Jones ve ark., 2007) veya zorluklar karşısında yüksek düzeyde performans gösterme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Gucciardi, Hanton, Gordon, Mallett ve Temby, 2016).

Günümüzde çağdaş üniversitelerin önemli bir fonksiyonu olan lisansüstü eğitimin, ülke sorunlarına dair araştırma yapma ve nitelikli insan yetiştirme gibi önemli misyonları vardır (Karakütük, 2002). Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'ne (2016) göre 'tezli yüksek lisans programı öğrencinin bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak bilgilere erişme, bilgiyi derleme, yorumlama ve değerlendirme yeteneğini kazanmasını sağlar.' Aynı yönetmelikte doktora programı için ise 'tezin, bilime yenilik getirme, yeni bir bilimsel yöntem geliştirme, bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama niteliklerinden en az birini yerine getirmesi gerekir.' ifadesi yer almaktadır. Lisansüstü eğitim programları aracılığıyla bağımsız şekilde araştırma yapabilmek, geniş ve derin bir bakış açısı ile bilimsel faaliyetleri yorumlama ve sonrasında ise bir sentez ortaya çıkarabilme imkânı doğmaktadır (Tuzcu, 2003).

Bilim dünyasında çeşitli disiplinlerin gelişimi, o disiplinlerin literatürü ile yakından ilişkilidir. Son dönemlerde literatür incelemelerinde bir artışın olduğu ve bir alana ait gelişmeleri ortaya koymada kesitsel çalışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir (Erdem, 2011). Bilimsel yayınların, istatistiksel veriler aracılığıyla analiz edilmesini sağlayan betimsel içerik analizi (Ellegaard ve Wallin, 2015), belirli bir araştırma disiplinindeki genel eğilimleri ve araştırma sonuçlarını belirlemeyi ve tanımlamayı amaçlayan (Sözbilir, Kutu ve Yaşar, 2012); araştırma konularının nicelik ve nitelik değişimlerinin ortaya konmasını ve konuların inceleme biçimlerine ait yaklaşımın belirlenmesini mümkün kılan sistematik bir incelemedir (De Bakker, Groenewegen ve Den Hond, 2005; Merigo ve Yang, 2017).

Betimsel içerik analizi yoluyla genel eğilimleri belirlemek için bağımsız nitel ve nicel araştırmalar gözden geçirilir, böylece belirli bir disiplinde çalışmayı planlayan araştırmacı adayları, önceki çalışmaların genel eğilimleri hakkında bilgilendirilir (Selçuk, Palancı, Kandemir, DüNDAR, 2014). Ancak betimsel içerik analizinde incelenen çalışmaların sayısı fazla olduğu için derinlemesine yorum yapmak ve sonuçlarını sentezlemek güçtür (Çalık ve Sözbilir, 2014). Mortimore (2000), mevcut eğitim teorilerinin işlevselliğini geliştirmenin ve kavramsal bir bakış açısının kazandırılmasının önemini vurgulamaktadır. Çalık ve Sözbilir (2014) ise iş yükü ve yayınlanmış çalışmalara erişim gibi engellere rağmen eğitim araştırmalarının gelişimini takip etmek isteyen öğretmen ve araştırmacıların bilgilendirilmesi gerektiğini, ayrıca betimsel içerik analizi çalışmalarının araştırmacılara, uygulayıcılara, politika yapıcılara ve kurumlara talep edilen çıktılarının kavranması noktasında rehberlik edebileceğini ifade etmişlerdir.

Bu araştırmada, zihinsel dayanıklılık konusunda yayımlanmış olan lisansüstü tezlerin içerik analizi çeşitli ölçütler dâhilinde gerçekleştirilerek konu ile ilgili yapılan çalışmaların genel özellikleri ve bu konudaki araştırma eğilimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmanın bulguları sonrasında elde edilen sonuçların araştırmacılara,

lisansüstü eğitim görmekte olan öğrencilere ve danışmanlara rehberlik noktasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırmalarda veriler gözlem, görüşme ve dokümanlar aracılığıyla toplanır (Berg ve Lune, 2015). Toplanan bu verilerin analizlerinde ise betimsel veya içerik analizi teknikleri dışında söylem analizi ve doküman analizi teknikleri de tercih edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizleri, araştırma bilgilerinin yayılmasında ve daha fazla araştırma, politika, uygulama ve kamu algısının şekillenmesinde çok önemli bir rol oynayan araştırma sentezleridir (Suri ve Clarke, 2009). İçerik analizi genel olarak “meta-analiz, meta-sentez (tematik içerik analizi) ve betimsel içerik analizi olmak üzere üç alt başlık altında toplanabilir (Çalık ve Sözbilir, 2014).

Verilerin Toplama Aracı

Araştırma kapsamında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanı arama motoruna “zihinsel dayanıklılık” ve “mental dayanıklılık” anahtar kelimeleri sorgulatılarak 2015 ve sonrası yıllarda yayımlanmış toplam 46 ulusal lisansüstü teze erişim sağlanmıştır. Erişime açık olmayan bir yüksek lisans tezi ise araştırma kapsamında değerlendirilmeye alınmamıştır. Tezler; tez türü, yayım yılı, yayımlandığı üniversite ve anabilim dalı; kullanılan araştırma yöntemi, deseni, envanter ve zihinsel dayanıklılık ile ilişkilendirilen kavramlar şeklinde belirlenen ölçütler dâhilinde incelenmiştir.

Araştırma Etiği

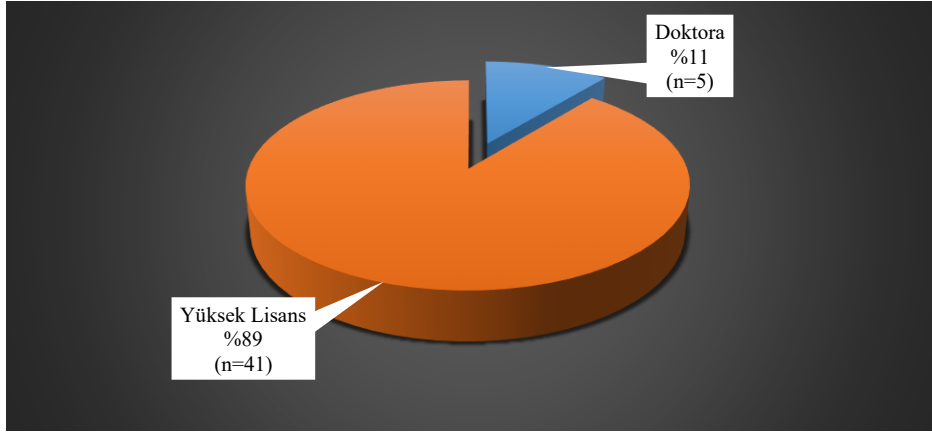
Bu çalışma için Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunca 19.10.2021 tarih ve 315 sayılı karar ile etik onam alınmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada, zihinsel dayanıklılık konusunda yayımlanmış olan toplam 46 ulusal tez belirlenen ölçütler dahilinde kategorik olarak sınıflandırılmıştır. Tezlerin künyeleri incelenerek tez türü, yayım yılı, yayımlandığı üniversite ve anabilim dalı; yöntem bölümü incelenerek de kullanılan araştırma yöntemi, deseni, envanter ve ilişkili kavramlar kategorik olarak ayrıştırılmıştır. Verilerin analizi için SPSS 26 paket programı kullanılmıştır. İçerik analizi sonrasında kategorik değişkenler, betimleyici (frekans ve yüzdeler) istatistikler kullanılarak tablolar aracılığıyla sunulmuştur.

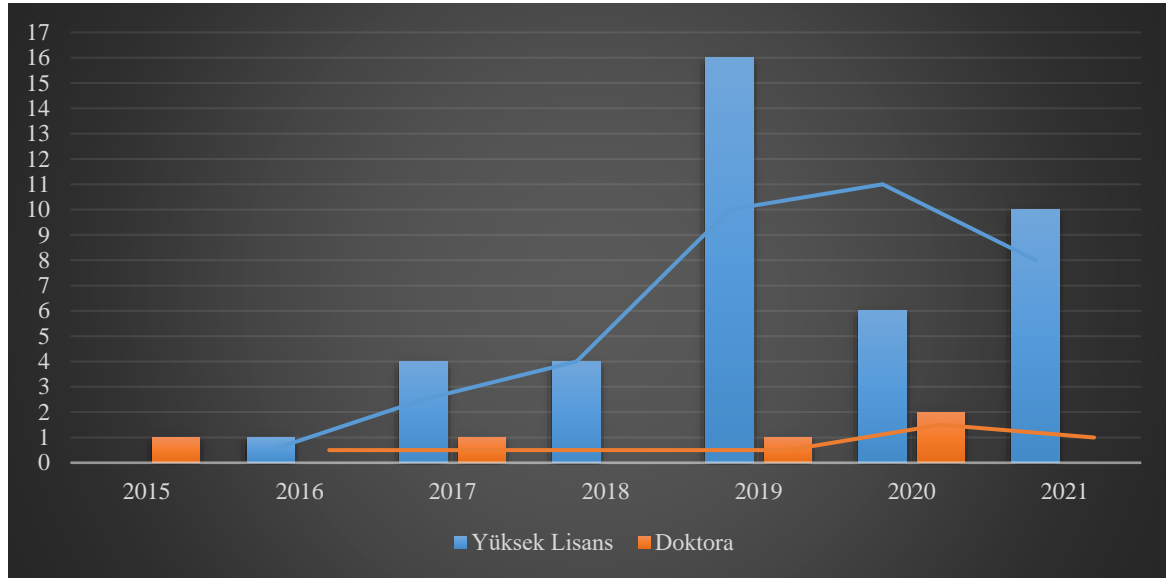
BULGULAR

Bu bölümde, belirlenen her bir kategori için elde edilen bulgular sayısal veriler, grafik aracılığıyla sunulmuştur.

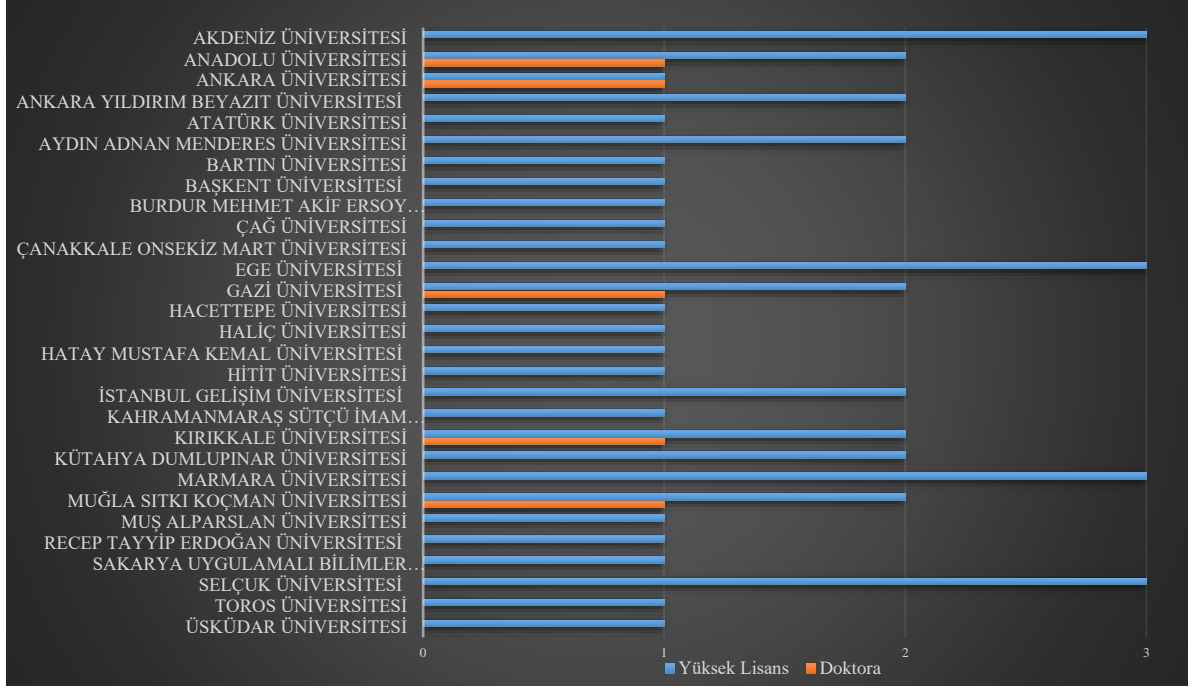
Grafik 1. Tezlerin türlerine göre dağılımları

Zihinsel dayanıklılık konusunda yayımlanmış olan 46 lisansüstü tezin, tez türüne göre dağılımının gösterildiği Grafik 1 incelendiğinde, lisansüstü tezlerin 5'inin (%11) doktora, 41'inin ise (%89) yüksek lisans tezi olduğu görülmektedir.

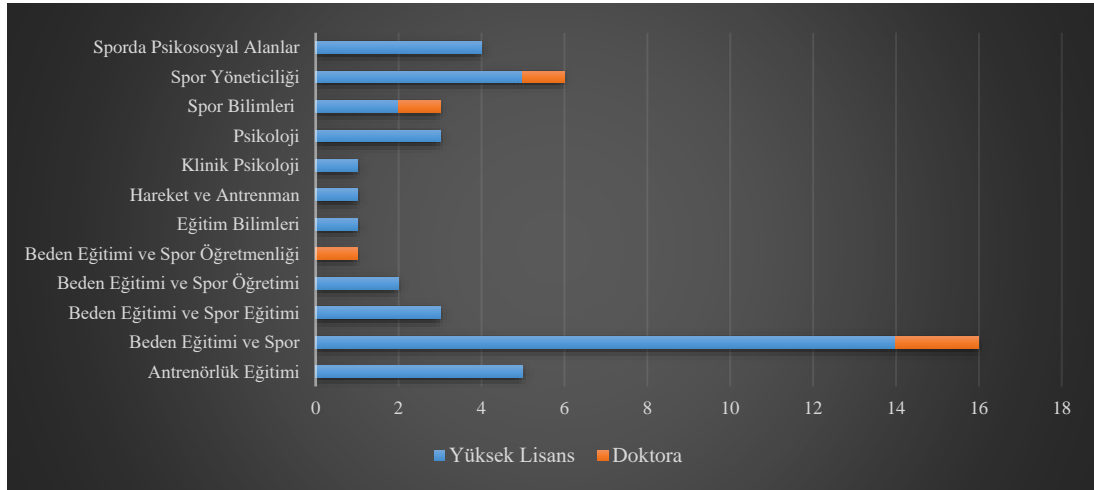
Grafik 2. Tezlerin yıllara göre dağılımları

Zihinsel dayanıklılık konulu ilk lisansüstü tezin 2015 yılında yayımlandığını gösteren grafiğe göre en yüksek sayıda tez ($n_{\text{doktora}}=1$, $n_{\text{yükseklisans}}=16$) 2019 yılında yayımlanmıştır. 2015 ve 2016 yıllarında yalnızca birer tezin yayımlandığını; 2021 yılında yayımlanan tezlerin tamamının yüksek lisans tezi olduğunu gösteren grafik, yıllara göre tez sayısında bir dalgalanma olduğunu da işaret etmektedir.

Grafik 3. Tezlerin üniversitelere göre dağılımı

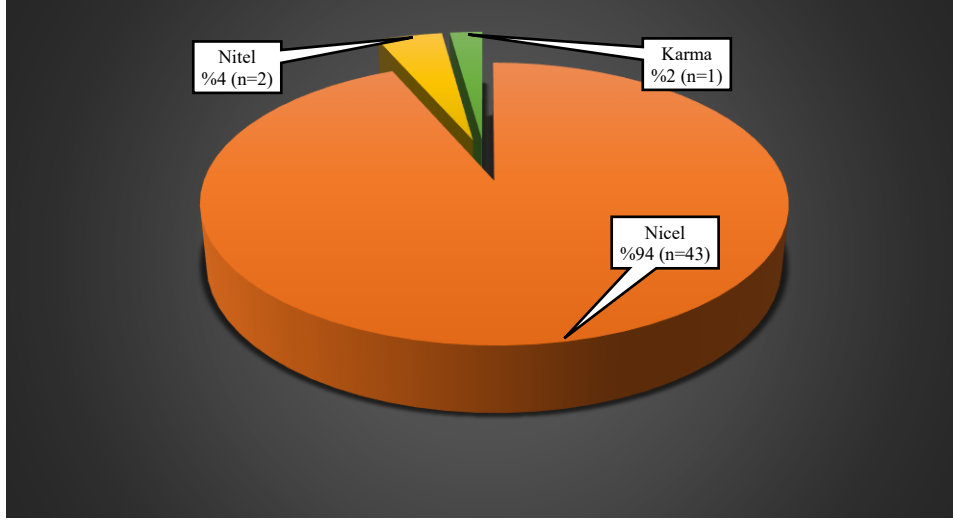
Araştırma kapsamında incelenen zihinsel dayanıklılık konulu lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımına bakıldığında, tezlerin 29 farklı üniversite bünyesinde tamamlandığı görülmektedir. Grafik 3'e göre en yüksek sayıda tezin (n=3), Akdeniz Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan, doktora tezleri incelendiğinde, zihinsel dayanıklılık konusunda yayımlanmış olan 4 tezin her birinin farklı üniversite (Anadolu Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi) bünyesinde hazırlandığı görülmektedir.

Grafik 4. Tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı

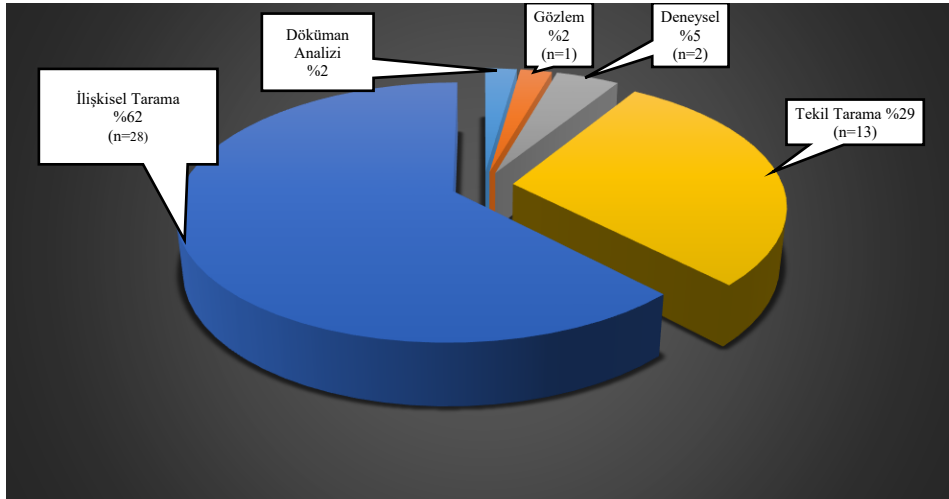
Zihinsel dayanıklılık konulu lisansüstü tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımının gösterildiği Grafik 4'e göre yayımlanmış olan tezlerin büyük bir çoğunluğunun (%35) 'Beden Eğitimi ve Spor' anabilim dalında yazıldığı görülmektedir. Benzer şekilde, yine aynı anabilim

dalında yayımlanmış olan doktora tezlerinin bu grupta en yüksek orana sahip olduğu da tespit edilmiştir.

Grafik 5. Tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı

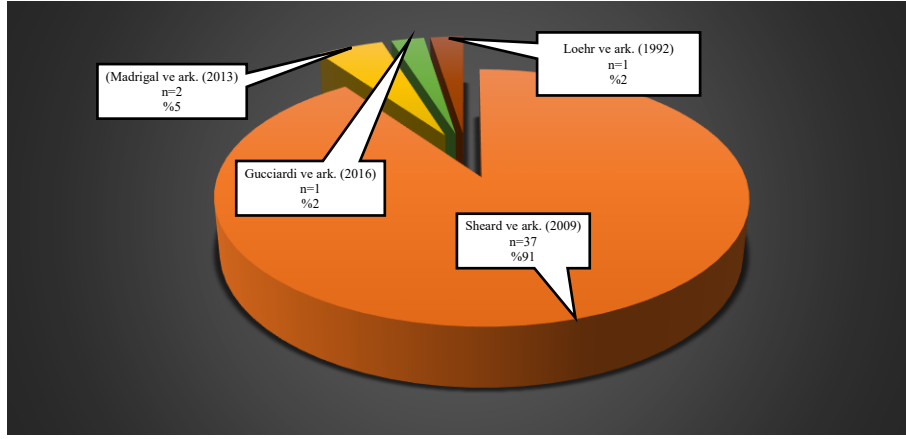
Bu kategorideki araştırma bulguları incelendiğinde, toplam 46 lisansüstü tezin %94'ünde (n=43) nicel, %4'ünde (n=2) nitel, %2'sinde (n=1) ise karma araştırma yönteminin kullanıldığı görülmektedir.

Grafik 6. Tezlerin araştırma desenine göre dağılımı

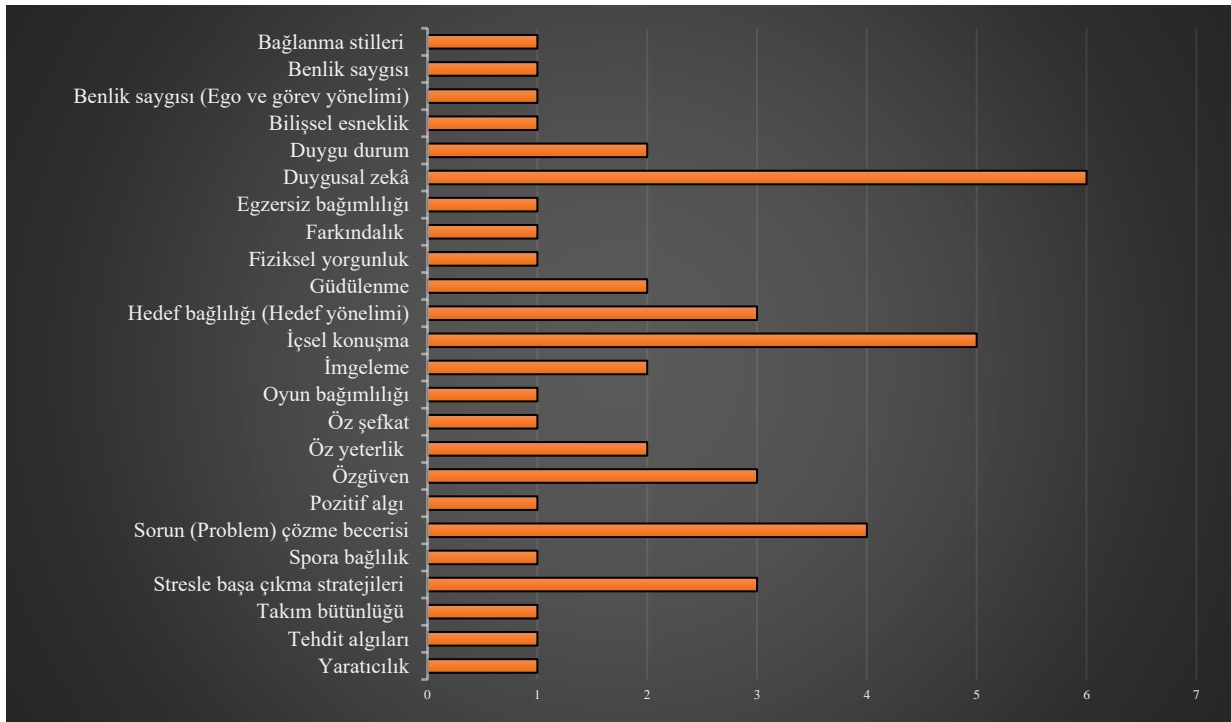
Lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma desenlerinin dağılımının gösterildiği Grafik 6 incelendiğinde, nicel araştırma desenlerinden biri olan ilişkisel tarama desenine sıklıkla (%62) başvurulduğu görülmektedir. Araştırma bulguları, bu kategoride yine bir nicel araştırma deseni olan tekil tarama deseninin yüksek oranda (%29) tercih edildiğini işaret ederken nicel araştırma desenlerinden deneysel araştırma deseninin yalnızca iki çalışmada kullanıldığı da bulgulanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerine nadiren başvurulduğunu gösteren grafiğe göre bu

araştırma yöntemine ait iki çalışmanın olduğu; bu yöntemde ise doküman analizi (n=1) ve gözlem (n=1) desenlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Grafik 7. Nicel araştırma yöntemlerinde kullanılan envanterlerin dağılımı

Nitel araştırma yöntemlerinin (tekil tarama ve ilişkisel tarama desenleri) tercih edildiği tezlerde kullanılan envanterler incelendiğinde, Sheard ve ark, (2009) tarafından geliştirilen envanterin en yüksek orana (n=37, %91) sahip olduğu görülmektedir. Bu envanteri %5'lik oranla (n=2) Madrigal, Hamill ve Gill (2013) tarafından geliştirilen envanter takip ederken Gucciardi ve ark., (2016) ile Loehr, Roetert, Brown, ve Woods (1992) tarafından geliştirilen envanterlerin birer tezde kullanıldığı (n=1, %2) bu kategoride elde edilen bir diğer bulgudur.

Grafik 8. Zihinsel dayanıklılık ile ilişkilendirilen kavramların dağılımları

Zihinsel dayanıklılık konusuyla ilişkilendirilen kavramların incelendiği Tablo 4'e göre bu kategoride en yüksek orana (%13,04) 'Duygusal zekâ' kavramının sahip olduğu görülmektedir. 'İçsel Konuşma' kavramının bu kategoride önemli ölçüde tercih edildiğini (%10,87) gösteren tabloya göre zihinsel dayanıklılık ile ilişkilendirilen kavramların çeşitliliği dikkat çekicidir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada, Türkiye'de 2015-2021 yılları arasında zihinsel dayanıklılık konusunda yayımlanmış lisansüstü tezlerin içerik analizi tez türü, yayım yılı, yayımlandığı üniversite ve anabilim dalı; yöntem araştırma yöntemi, deseni, envanter ve ilişkili kavramlar ölçütleri dâhilinde yapılarak konu ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaların genel özellikleri ve güncel araştırma eğilimleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma sonrasında, konuyla ilgili ağırlıklı olarak yüksek lisans tezlerinin hazırlanmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır (n= 41, %89). Doktora programı düzeyinde bilime yenilik getirme veya yeni bir bilimsel yöntem geliştirme amacı varken yüksek lisans düzeyinde daha çok bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak bilgiye erişme, derleme, yorumlama ve değerlendirme gibi becerilerini kazandırma amacı baskındır (Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği, 2016). Bu bağlamda, zihinsel dayanıklılık gibi soyut bir olgu ile ilgili katılımcıların ilgi, beceri, yetenek ve tutum gibi özelliklerin (Büyükoztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012) belirlenmesi; ayrıca var olan bir durumun olduğu şekliyle betimlenmesi (Karasar, 2015) gayretinin daha çok yüksek lisans düzeyinde tercih ediliyor olması, öngörülen bir durum olarak değerlendirilebilir.

Çalışma sonrasında zihinsel dayanıklılık konulu ilk lisansüstü tezin 2015 yılında, en yüksek sayıda tezin ise 2019 yılında yayımlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu kategoride yıllara göre tez sayısında bir dalgalanmanın olduğu ve 2021 yılında yayımlanan tezlerin tamamının yüksek lisans tezi olduğu elde edilen bir diğer sonuçtur. Başarı elde edebilmek veya yüksek performansla ulaşabilmek için fiziksel beceri, teknik ve taktik gibi önemli unsurların yanı sıra psikolojik etmenlerin de incelenmesi gerekmektedir (Gucciardi, Gordon ve Dimmock, 2009). Bu psikolojik faktörlerden biri olan ve spor psikolojisi alanında önemi giderek artan zihinsel dayanıklılık (Nicholls ve ark., 2008) konusu ile ilgili araştırma sayısındaki artış, olumlu bir ivmelenmenin habercisi olarak değerlendirilebilir.

Zihinsel dayanıklılık konulu lisansüstü tezlerin 29 farklı üniversite bünyesinde tamamlandığı ve tezlerin ağırlıklı olarak 8 üniversite (Akdeniz Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi) bünyesinde hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, özellikle spor bilimleri alanında bu köklü üniversitelerin uzun yıllardır eğitim-öğretim hayatına devam ediyor olması ile ilişkilendirilebilir.

Araştırma sonrasında zihinsel dayanıklılık konulu yüksek lisans ve doktora tezlerinin büyük bir çoğunluğunun (%35) 'Beden Eğitimi ve Spor' anabilim dalında yayımlanmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre lisansüstü tez çalışmalarının ağırlıklı olarak beden eğitimi ve spor anabilim dalında yayımlanmış olması, ilgili anabilim dalının çok boyutlu, kapsamlı ve multidisipliner yapısının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Bilimsel çalışmalarda yöntemler pozitivist ve post pozitivist paradigmlar çerçevesinde nicel ve nitel olmak üzere iki ana başlık altında incelenirse de araştırmanın amacı ve yaklaşımına bağlı olarak her iki yöntemin bir arada kullanıldığı karma yöntemlerin varlığından da söz edilebilir (Sağlam-Arı, Armutlu, Güneri-Tosunoğlu, Yücel-Toy, 2009). Genel anlamda, nicel araştırmalarda ispat etme veya betimleme ön plandadır; ölçümlerin geçerlik-güvenirlikleri test edilmektedir. Nitel araştırmalarda ise açıklamaya, fikir üretmeye ve yorumlamaya dayalı bir yaklaşım vardır (Akşit, 1997). Nicel araştırma desenleri, Karasar'a (2013) göre betimsel tarama, ilişkisel tarama, nedensel-karşılaştırmalı tarama ve deneme çalışmaları şeklinde kategorize edilirken nitel araştırma desenleri ise etnografi, fenomenoloji, durum/vaka çalışmaları ve doküman analizi gibi kategorilere ayrılmaktadır (Skinner, Edwards ve Corbett, 2014). Araştırma bulgularına göre, toplam 46 lisansüstü tezin %94'ünde (n=43) nicel, %4'ünde (n=2) nitel, %2'sinde (n=1) ise karma araştırma yöntemi kullanılmıştır.

İncelenen tezlerde, bir genelleme yapabilmek ve örneklem grupları arasındaki ilişkiyi ya da farklılaşmayı incelemek adına niceliksel analize başvurulması öngörülen bir durumdur (Latimer, Ginis ve Perrier, 2011). Literatür incelendiğinde, Elmas, Açıkgoz ve Aşçı (2018), sporda sosyal alanlarda yazılmış tezlerin paradigma yaklaşımını inceledikleri çalışmaları sonrasında, yayımlanan 1023 lisansüstü tezde %83,4 oranda pozitivist-nicel yaklaşımın hâkim olduğunu raporlamışlardır. Bu sonuç ile birlikte çalışmamız sonrasında elde edilen sonuçlar ışığında, sosyal alanlarda pozitivist paradigma geleneğinin baskın olduğu ve temel harcı insan olan sosyal alanlarda pozitivist yaklaşımdaki nicel araştırma yöntemlerinin büyük oranda tercih edildiği söylenebilir.

Zihinsel dayanıklılık konulu lisansüstü tezlerde nicel araştırma desenlerinden biri olan ilişkisel tarama desenine sıklıkla (%62) başvurulduğu; yine bir nicel araştırma deseni olan tekil tarama deseninin yüksek oranda (%29) tercih edildiği, bunun dışında deneysel araştırma deseninin yalnızca iki çalışmada kullanıldığı bulgulanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerine nadiren başvurulduğu, bu araştırma yöntemine ait iki çalışmada ise doküman analizi ve gözlem desenlerinin kullanıldığı sonucu elde edilmiştir. Bu durum, zihinsel dayanıklılık ile ilgili çalışmalarda katılımcıların ilgi, beceri, yetenek ve tutum gibi özelliklerini (Büyüköztürk ve ark., 2012) kısa sürede ve düşük maliyetlerle belirleme amacıyla tarama modelinin tercih edilmesi ile ilişkilendirilebilir.

Nicel araştırma yöntemlerinin (tekil tarama ve ilişkisel tarama desenleri) tercih edildiği tezlerde kullanılan envanterler incelendiğinde, çalışmaların tamamına yakınında (n=37, %91) Sheard ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen envanteri %5'lik oranla (n=2) Madrigal ve arkadaşları (2013) tarafından geliştirilen envanter takip ederken; Gucciardi ve arkadaşları (2016) ile Loehr ve arkadaşları (1992) tarafından geliştirilen envanterlerin birer tezde kullanıldığı (n=1, %2) sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuç, zihinsel dayanıklılık konusunda geliştirilen veya Türkçeye uyarlanarak geçerlik-güvenirlik analizi yapılan envanterlerin sınırlı olması ile bağdaştırılabilir. Son olarak, gerçekleştirilen analizler sonrasında, zihinsel dayanıklılık konusuyla en çok ilişkilendirilen kavramların 'Duygusal zekâ' (%13,04) ve 'İçsel Konuşma' (%10,87) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan, ilgili konu ile ilişkilendirilen kavramların çeşitliliği, zihinsel dayanıklılık kavramının pek çok olgu, kavram veya olay ile ilişkili olduğuna dikkat çekmektedir.

Son yıllarda Türkiye’de farklı disiplinlere ait birçok lisansüstü tez, nitel yaklaşımlardan biri olan doküman analizi modeli ile incelenmiştir. Bu çalışmalardan bazıları: Acar ve Ulutaş (2021), Güler ve Aygün (2019), Gür-Erdoğan, Kaya-Uyanık ve Canan-Güngören (2018), Gürsoy, Aydoğdu, Aysu ve Aral (2019), Kanbolat ve Balta (2019), Kavgaoglu, Altundal ve Çay-Padalıhasanoğlu (2021), Korkmaz, Erkin ve Atbaşı (2021), Öner ve Türkoğlu (2020), Özay (2020), Özsu (2020), Özay-Köse ve Konu (2019), Sevim (2020), Can (2020), Türel ve Bayer (2021) şeklindedir. Ancak literatür taraması sonrasında, zihinsel dayanıklılık konusunda herhangi bir içerik analizi çalışmasına rastlanmamıştır. Bu eksikliği bir ölçüde giderebilmek, alanın genel karakterini ortaya koymak, zihinsel dayanıklılık kavramının konu edilme yoğunluğunu ve gelişimini ortaya koymak, geçmişe dönük bütünsel bir değerlendirme sunmak ve araştırmacılar için genel bir bakış açısı sunmak adına bu çalışmada 2015-2021 yılları arasında zihinsel dayanıklılık konusunda yayımlanmış olan lisansüstü tezler incelenmiş ve çalışmaların genel içerik özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Zihinsel dayanıklılık konulu literatürün nispeten gelişmekte olduğu, konu ile ilgili çalışmalarda bir ivmenin kazanıldığı fikriyle bu çalışmanın bilime bilgi ve kaynak anlamında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma sonrasında, özellikle sosyal bilimler alanında baskın olan pozitivist paradigmadan yeni paradigmalara evrilerek yüksek oranda tercih edilen nicel araştırma yöntemleri dışında başkaca yöntemlerin benimsenerek sınırlılıkların azaltılması; zihinsel dayanıklılık konusunda yayımlanmış olan uluslararası bilimsel makale, bildiri veya bilimsel nitelikli eserlerin içerik analizlerinin yapılarak konuya daha geniş bir perspektif kazandırılması ve bu çalışmada ele alınan ölçütler dışında başkaca ölçütler ele alınarak içerik kategorilerinin zenginleştirilmesi öneri olarak sunulabilir.

Çıkar Çatışması: Çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma Dizaynı-Mesut SÜLEYMANOĞULLARI; İstatistik analiz-Mesut SÜLEYMANOĞULLARI; Makalenin hazırlanması, Mesut SÜLEYMANOĞULLARI, Gökhan BAYRAKTAR; Verilerin Toplanması-Mesut SÜLEYMANOĞULLARI tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

Tarih: 19.10.2021

Sayı/Karar No: E-95531838-050.99-23133/315

KAYNAKLAR

- Acar, S. & Ulutaş, A. (2021). Türkiye’de siber güvenlik konusunda yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 93-113.
- Akşit, B.T. (1997). *Etik bunun neresinde: Medikal araştırmalarda bazı etik sorunlar*. Ankara: Ankara Tabip Odası Yayınları.
- Berg, B.L. & Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. H. Aydın (Çev. Edt.) Konya: Eğitim Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, D. (2020). Temel eğitim alanında yapılan matematik eğitimi konulu lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri. *Batu Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 410-427.
- Çalık, M. & Sözbilir, M. (2014). Parameters of content analysis. *Education and Science*, 39(174), 33-38. doi: 10.15390/EB.2014.3412
- De Bakker, F. G., Groenewegen, P. & Den Hond, F. (2005). A bibliometric analysis of 30 years of research and theory on corporate social responsibility and corporate social performance. *Business & Society*, 44, 283-317.
- Ellegaard, O. & Wallin, J.A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact? *Scientometrics*, 105(3), 1809- 31.
- Elmas, S., Açıköz, S. & Aşçı, F. H. (2018). Sporda sosyal alanlarda yapılan lisansüstü tezlerde araştırma paradigmalarının incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 29(2), 53-66. doi: 10.17644/sbd.309203
- Erdem, D. (2011). Türkiye’de 2005–2006 yılları arasında yayımlanan eğitim bilimleri dergilerindeki makalelerin bazı özellikler açısından incelenmesi: Betimsel bir analiz. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2(1), 140-147.
- Gucciardi, D.F., Gordon, S. & Dimmock, J.A. (2009) Development and preliminary validation of a mental toughness inventory for Australian football. *Psychology of Sport and Exercise*, 10(1), 201-209.
- Gucciardi, D.F., Hanton, S., Gordon, S., Mallett, C.J. & Temby P. (2016). The concept of mental toughness: Tests of dimensionality, nomological network, and traitness. *Journal of Personal and Individual Differences*, 83(1), 26-44.
- Güler, T. & Aygün, M. (2019). Türkiye’de birleştirilmiş sınıflarla ilgili yapılan lisansüstü tezler. *Milli Eğitim Dergisi*, 48 (222), 5-32.
- Gür-Erdoğan, D., Kaya-Uyanık, G. & Canan Güngören, Ö. (2018). Aktif öğrenmeye ilişkin lisansüstü tezlerin yapısal incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(1), 111-125. doi: 10.19126/suje.346975
- Gürsoy, F., Aydoğdu, F., Aysu, B. & Aral, N. (2019). Engelli çocuklarda oyun ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerdeki eğilimler. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(4), 44-57. doi: 10.36731/cg.658991
- Jones, G., Hanton, S. & Connaughton, D. (2007). A framework of mental toughness in the world’s best performers. *The sport psychologist*, 21(2), 243-264.
- Kanbolat, O. & Balta, M. A. (2019). İlkokulda matematiksel problem çözme ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(4), 21-30.
- Karakütük, K. (2002). *Öğretim üyesi ve bilim insanı yetiştirme-lisansüstü öğretimin planlanması*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kavgaoğlu, D., Altundal, Ü. & Çay-Padalıhasanoğlu, E. (2021). Türkiye’de sosyal hizmet alanındaki lisansüstü tezlerin içerik analizi. *International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal*, 7(2), 61-69.
- Korkmaz, T., Erkin, M. & Atbaşı, Z. (2021). Akran zorbalığı kavramının lisansüstü tezlerde incelenmesi. *Turkish Special Education Journal*, 3(1), 1-19.
- Latimer, A. E., Martin-Ginis, K.A. & Perrier, M.J. (2011). The story behind the numbers: A tale of three quantitative researchers’ foray into qualitative research territory. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 3(3), 278-284.

- Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği (2016). [Available online database at: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=21510&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>]. Erişim Tarihi: 15 Kasım 2021.
- Loehr, J., Roetert, E.P., Brown, S.W. & Woods, R.B. (1992). *The development of two instruments to assess mental toughness in tennis*. Dallas: Annual Convention of the American Psychological Society.
- Madrigal, L., Hamill, S. & Gill, D.L. (2013). Mind over matter: The development of the mental toughness scale (MTS). *Sport Psychologist*, 27(1), 62-77.
- Merigo, J.M. & Yang, J.B. (2017). A bibliometric analysis of operations research and management science. *Omega*, 73(1), 37-48.
- Mortimore, P. (2000). Does educational research matter? *British Educational Research Journal*, 26(1), 5-24.
- Nicholls, A., Polman, R., Levy, A. Backhouse, S. (2008). Mental toughness, optimism, and coping among athletes. *Personality and Individual Differences*, 44(1), 1182-1192.
- Öner, Ö. & Türkoğlu, M. E. (2020). Eğitim denetimi alanındaki lisansüstü tezlerinin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1265-1285. doi: 10.46928/iticusbe.798949
- Özay-Köse, E. & Konu, M. (2019). Türkiye’de biyoloji eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12, 77-90. doi:10.46778/goputeb.466593
- Özay, S. (2020). Türkiye’de viyola alanında yazılmış lisansüstü tezler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16, (Eğitim ve Toplum Özel sayısı), 6344-61. doi: 10.26466/opus.784467
- Özsu, G. (2020). Uluslararası ilişkiler disiplininin internet çalışmalarıyla olan ilişkisinin 20 yılı: Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi (1999-2019). *Yeni Medya*, 7, 34-49.
- Sağlam-Arı, G., Armutlu, C., Güneri-Tosunoğlu, N. & Yücel-Toy, B. (2009). Pozitivist ve postpozitivist paradigmlar çerçevesinde metodoloji tartışmalarının yönetim ve pazarlama alanlarına yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(1), 113-141.
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M. & DüNDAR, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 430-453.
- Sevim, O. (2020). Çocuk edebiyatıyla ilgili lisansüstü çalışmalardaki eğilimler: Bir içerik analizi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 124-144.
- Sheard, M., Golby, J. & Van Wersch, A. (2009). Progress toward construct validation of the sports mental toughness questionnaire (SMTQ). *European Journal of Psychological Assessment*, 25, 186-193.
- Skinner, J., Edwards, A. & Corbett, B. (2014). *Research methods for sport management* (1st ed.). London: Routledge.
- Sözbilir, M., Kutu, H. & Yaşar, M. D. (2012). Science education research in Turkey: A content analysis of selected features of papers published. In J. Dillon & D. Jorde (Eds). *The World of Science Education: Handbook of Research in Europe* (pp.341-374). Rotterdam: Sense Publishers.
- Suri, H. & Clarke, D. (2009). Advancements in research synthesis methods: From a methodologically inclusive perspective. *Review of Educational Research*, 79(1), 395-430.
- Tuzcu, G. (2003). Lisansüstü öğretim için yurtdışına öğrenci göndermenin planlanması. *Milli Eğitim Dergisi*, 160, 155-165.
- Türel, Y. K. & Bayer, H. (2021). Türkiye’de lisansüstü tezlerde artırılmış gerçeklik kullanımı üzerine araştırma eğilimleri. *Turkish Journal of Educational Studies*, 8(2), 195-214. doi: 10.33907/turkjes.818899
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

